

Regionsudvalgets udtalelse — Sport, handicap, fritid

(2014/C 114/06)

I. POLITISKE ANBEFALINGER

REGIONSUDVALGET

Baggrund

1. henleder opmærksomheden på, at der findes ca. 80 mio. personer med handicap i EU, hvilket svarer til omkring 15 % af befolkningen. Det anslås, at bevægelseshæmmede udgør mere end 40 % af befolkningen;
2. understreger, at antallet af personer med et handicap eventuelt vil stige på grund af ældres øgede risiko for handicap og den generelle stigning i kroniske sygdomme. De europæiske regioner vil derfor møde nye udfordringer i fremtiden;
3. henleder opmærksomheden på, at der ikke findes en fælles definition af handicap i alle regioner i EU, og at de retlige definitioner af begrebet har været genstand for adskillige debatter og semantiske fortolkninger. Handicap er et komplekst fænomen, der opleves på forskellige måder, alt efter samspillet mellem den fysiske og intellektuelle tilstand hos en person med handicap og den samfundsvirkelighed, vedkommende lever i. Det er derfor nødvendigt at inddrage begreber som personer med handicap;
4. bemærker den manglende viden og de fejlagtige opfattelser, der er knyttet til de reelle virkninger af handicap, og understreger nødvendigheden af at lægge vægt på de »ydeevner«, der kan tages i betragtning i forbindelse med sportspræstationer;
5. anerkender den værdi og betydning, som fysisk aktivitet og sport har for personer med handicap, og hvordan den kan bidrage effektivt til opfyldelse af EU's strategiske målsætninger, navnlig Europa 2020-strategiens målsætninger; Det kan konstateres, at »tilpasset idræt« og sport udøvet af personer med handicap er gået meget frem de senere år. Det seneste eksempel er De Paralympiske Lege i London i 2012, hvor medierne overgik sig selv med hensyn til at dække legene og gøre reklame for dem;
6. gør opmærksom på, at sport uomtvisteligt bidrager til den enkeltes overordnede velvære og har en positiv indvirkning på de muligheder for rehabilitering og undervisning i at leve med handicap, der er for personer med handicap, samt at muligheden for at deltage i sportsaktiviteter, for personer med handicap, frem for alt er en grundlæggende menneskeret;
7. understreger, at »sport for personer med handicap« spænder over en lang række aktiviteter lige fra elitesport til rekreativ sport og fra tilpasset fysisk aktivitet til genoptræning ved hjælp af sport — et bredt område, der afspejler, hvor vanskeligt det er at definere udtrykket »sport«. Det er blandt andet derfor, at begrebet defineres forskelligt fra region til region i Europa. Når det gælder fysisk aktivitet og sport, findes der en række nuancer afhængig af, om udøvelsen af fysisk aktivitet er sports-, fritids- eller sundhedsrelateret osv. Det er til enhver tid udøveren eller brugeren selv, som afgør, hvilken form for sport der er tale om. Dog er det i reglen således, at udøvelse af idræt medfører øget såvel fysisk som mental sundhed hos alle;
8. henleder opmærksomheden på, at de forskellige udtryk og begreber, der knytter sig til denne sektor, eller som anvendes af sektorens aktører, ofte debatteres heftigt. I denne sammenhæng anvendes udtrykket »sport for personer med handicap« således, at personen er i fokus samtidig med, at der tales generelt om emnet;

9. minder om behovet for fuldt ud at respektere nærhedsprincippet og sportens ledende instansers selvstændighed, herunder uafhængige idrætsorganisationer. Anbefalingerne i denne udtalelse sigter mod at virke som katalysator med hensyn til at øge gennemslagskraften af de tiltag, der gennemføres af medlemsstaterne og de lokale og regionale myndigheder, og skabe en holdningsændring ved at sætte fokus på handicappede personers evner i samfundet generelt.

Politisk baggrund

10. Regionsudvalget er tilfreds med og støtter, at EU på politisk plan anerkender sport for personer med handicap, bl.a. via den europæiske handicapstrategi 2010-2020 ⁽¹⁾, Kommissionens meddelelse »Udvikling af sportens europæiske dimension« ⁽²⁾ og Kommissionens hvidbog om sport ⁽³⁾;

11. beklager imidlertid, at der ikke henvises til personer med handicap i Kommissionens oprindelige forslag til Erasmus+ — det nye EU-program for almen uddannelse, erhvervsuddannelse, ungdom og idræt for perioden 2014-2020; opfordrer i den forbindelse kraftigt til, at der i det nye program, som stadig er under forhandling, tydeligt henvises til behovet for at fremme bæredygtig og inklusiv vækst ved at lette handicappede personers adgang til sportsaktiviteter;

12. er enig i, at de nationale myndigheder og de regionale og lokale myndigheder inden for rammerne af de beføjelser og økonomiske muligheder, de hver især råder over, kan spille en stor rolle for udviklingen af sport for personer med handicap, navnlig hvad angår fremme af og investering i sportsinfrastruktur og bæredygtige sportsaktiviteter; understreger, at det er nødvendigt at sikre projektmidler til regioner, hvor skolers og andre uddannelsesinstitutioners infrastruktur er underudviklet, og hvor handicappede børn ikke eller kun i begrænset omfang har mulighed for at dyrke sport;

13. mener, at med hensyn til anvendelse af offentlige anlæg skal de offentlige myndigheder sørge for, at faciliteterne er velegnede til sport for personer med handicap, og dermed imødekomme kravet om lige levevilkår for personer med handicap. Tilgængelighed er i den forbindelse et vigtigt aspekt;

14. fremhæver den særlige betydning, som sportssektorens aktører har for personer med handicap, når sport anvendes som et middel til at fremme sociale integration, og integration generelt samt lige muligheder for alle;

15. påpeger, at sport for personer med handicap ofte kun nævnes specifikt i forbindelse med social integration. Regionsudvalget opfordrer til at skelne mellem de forskellige facetter ved sport for personer med handicap, f.eks. elitesport, rekreativ sport, idræt, mulighed for uddannelse via sport, tilpasset fysisk aktivitet, genoptræning via sport og sport som terapeutisk behandling;

16. slår til lyd for større anerkendelse af kvalificerede repræsentanter for sektoren i forbindelse med udvikling og evaluering af breddeidræt, der støttes af EU-institutionerne. Det bør overvejes at allokere tilstrækkelige specifikke ressourcer til at gøre en sådan deltagelse mulig samt til at give fagpersoner, der beskæftiger sig med idræt, en særlig uddannelse;

17. opfordrer til, at der på baggrund af de eksisterende politikker udarbejdes et detaljeret strategidokument, som specifikt omhandler sport for personer med handicap med henblik på at fastlægge, hvordan sektorens vigtigste temaer skal prioriteres.

Særlige udfordringer: sportsudøvelse

18. Regionsudvalget konstaterer, at for få personer dyrker sport på trods af den stigende politiske interesse for handicappede personers deltagelse i sport. Dette hænger bl.a. sammen med begrænset adgang til sportsfaciliteter, der er tilpasset de behov, som personer med handicap har;

⁽¹⁾ COM(2010) 636 final.

⁽²⁾ COM(2011) 12 final.

⁽³⁾ COM(2007) 391 final.

19. bemærker, at udøvelsen af sport ud over de fysiske og socioøkonomiske hindringer og de kommunikationsmæssige barrierer påvirkes af kulturelle barrierer og af psykiske faktorer, navnlig breddeidrætsarrangørernes og -aktørernes holdning til handicap. Disse holdninger er en følge af utilstrækkelig viden og mangel på ressourcer til at håndtere en anderledes situation; der bør gennemføres oplysnings- og uddannelseskampagner, som fremmer accepten af, at personer med handicap deltager i idræt. Det anbefales, at sektorens aktører høres, inden der gennemføres tiltag, der skal give bedre adgang til sport, idet de forskellige grupper kan have forskellige støttebehov;

20. påpeger, at bedre muligheder i form af passende fysisk adgang til sportsanlæg og bedre kommunikation er en afgørende betingelse for at få flere til at dyrke sport;

21. opfordrer til, at der arrangeres koordinerede oplysningskampagner om de eksisterende muligheder for at udøve sport. Sådanne kampagner kan iværksættes på europæisk plan, men bør henvende sig til befolkningen i det lokalområde, hvor den konkrete aktivitet tilbydes. Det er vigtigt at henvende sig direkte til personerne med handicap og informere dem om deres muligheder. Ideelt set bør kampagnerne arrangeres med støtte fra de ledende instanser inden for breddeidræt, national sport og sport for personer med handicap samt fra handicaporganisationer (især på foreningsniveau); det er desuden vigtigt at arrangere informationskampagner, ikke blot for personer med handicap, men også for den brede offentlighed, så folk bedre kan forstå, acceptere og integrere ligesindede med handicap og lære, hvordan man hjælper dem. Man bør så vidt muligt fremme selvstændigheden for personer med handicap samt styrke og støtte dem i at foreslå, tilskynde til og arrangere sådanne begivenheder og gøre dette lettere for dem;

22. understreger, at det kan være nødvendigt at henvende sig individuelt til de forskellige målgrupper og tage hensyn til deres evner, respektive aldersgrupper og sociale situation. Det er især vigtigt at nå ud til og støtte unge. Det er ligeledes vigtigt at respektere de enkelte medlemslandes struktur på idrætsområdet samt de lokale og regionale særtræk. Det vil være hensigtsmæssigt at støtte formidlingen af oplysninger af høj kvalitet, der er tilgængelige og opdateres løbende, således at de forskellige målgrupper hele tiden kan orientere sig om de sportstilbud, de kan få adgang til. Tilskyndelse og støtte til udviklingen af organiserede græsrodsbevægelser kan i den forbindelse gøre det lettere at formidle sådanne oplysninger og skabe tilgængelighed;

23. mener, det er nødvendigt, at de lokale og regionale niveauer råder over et transportnet, der er indrettet til, at personer med handicap kan komme hen til sportsanlæggene, så de både kan træne på amatørniveau og deltage i konkurrencer;

24. understreger, at forældre spiller en stor rolle med hensyn til at opfordre unge til at dyrke sport, og at de frivillige er ryggraden i denne sektor. Derfor er der behov for at øge bevidstheden om betydningen af frivilligt arbejde og tage højde for, at der bør etableres platforme til rekruttering og uddannelse af frivillige og træffes foranstaltninger til anerkendelse af og belønning for deres indsats;

25. anbefaler at oprette en oplysningsplatform om EU-sportsfaciliteter og en offentligt tilgængelig hjemmeside, hvor personer med handicap kan få oplysninger om sportsfaciliteter, tekniske muligheder osv. i de områder/regioner, hvor de bor;

26. henleder opmærksomheden på, at visse befolkningsgrupper udsættes for dobbelt eller tredobbelt diskrimination, hvis de f.eks. ikke blot har et enkelt handicap, men flere forskellige, har indvandrerbaggrund eller minoritetsstatus eller udsættes for social udstødelse på grund af homofobi eller køn. Det er vigtigt at sikre, at alle modtager støtte og har lige adgang til sport;

27. bemærker, at sport for personer med handicap ikke bør holdes adskilt fra breddeidrætssystemet, og at fremme af denne type sports udbredelse — herunder deling af ansvaret for tilrettelæggelse med de store sportsorganisationer — allerede synes at udgøre en central politisk målsætning. Man bør sikre, at der sker fremskridt med hensyn til integrationen af sport for personer med handicap i breddeidrætten, og at der parallelt kan anvendes forskellige organisationsmønstre, -måder og -strukturer afhængigt af de reelle muligheder for personer med handicap og målet om integration;

28. mener, at når personer med handicap deltager i idræt, bør dette ske inden for det forbund, som den pågældende disciplin hører under med hensyntagen til og respekt for betydningen af de idrætsforbund, hvis aktiviteter hovedsageligt er rettet mod personer med handicap, og som skal styrkes i deres arbejde, der er nødvendigt for at yde service for personer med handicap;

29. mener, at idrætsforbundene bør tillade, at idrætsorganisationer, som har en målsætning om at lade personer med handicap dyrke en idrætsgren, deltager i deres generalforsamlinger uden stemmeret, også selv om de ikke er medlem af de nævnte forbund;

30. konstaterer på baggrund af konkrete eksempler, at en tilgang, hvor turisme og rekreativ sport for alle kombineres, er et godt grundlag for at etablere den første kontakt med sport for personer med handicap med henblik på at få flere til at dyrke sport og gøre den brede offentlighed bekendt med handicappede personers evner;

31. påpeger, at der bør tilvejebringes opdateret information af høj kvalitet vedrørende eksistensen af sportsaktiviteter for personer med handicap og handicapeget transport og adgang til idrætsfaciliteter for at tiltrække turister.

Særlige udfordringer: uddannelse

32. Regionsudvalget erkender, at en hensigtsmæssig udvikling af sport for personer med handicap kræver professionelle instruktører med et godt uddannelsesniveau;

33. mener, at selv om personer med handicap ikke stigmatiseres, risikerer de altid at blive udstødt, idet mange ikke ved, hvordan de skal tage imod dem og integrere dem i aktiviteter og strukturer på sportsområdet. Regionsudvalget kræver samordnet information via initiativer om uddannelse, ikke blot for personer, som direkte beskæftiger sig med tilrettelæggelse af sportsaktiviteter, men også for den brede offentlighed, f.eks. ved hjælp af let tilgængelige online-uddannelsesværktøjer. I den forbindelse bør man samtidig øge bevidstgørelsen om handicappede personers rettigheder, behov og evner;

34. understreger, at alle elever bør have adgang til sportsundervisning, og at handicap ikke bør være nogen hindring for integration i skolernes sportsprogrammer. Ofte giver sportsundervisningen unge smag for sportsaktiviteter, så de udvikler en stærk interesse for sport, og det samme gør sig gældende for unge personer med handicap. I øvrigt kan man med skolens sportsmiljø uddanne elever uden handicap og gøre dem bekendt med deres handicappede klassekammeraters evner. I den forbindelse bør der især opfordres til at udvikle »sportsprogrammer for alle«. Idéen med omvendt integration, dvs. integration af idrætsudøvere uden handicap i sport for personer med handicap, er et godt eksempel, der kan medvirke til at ændre holdningen til de øvrige idrætsudøveres evner. Initiativer vedrørende »fælles sport for personer med og uden handicap« bør ligeledes støttes og udvikles. Opfyldelsen af dette mål kræver, at uddannelsesinstitutionernes lærere, og navnlig idrætslærerne, tilbydes særlig oplysning og uddannelse, og at forældre til handicappede børn får adgang til oplysninger om de forskellige tilgængelige sportsaktiviteter;

35. bemærker, at trænerens viden og kompetencer ofte ikke udnyttes til fulde på grund af manglende udveksling og koordination mellem sport for personer med handicap og aktører inden for breddeidræt. Det foreslås, at der tages initiativer til fælles uddannelse for disse organisationer med støtte fra uddannelsesinstitutionerne og de offentlige myndigheder;

36. anbefaler en bredere inddragelse af repræsentanter for de højere uddannelser i tilpasningsprocesser, der tager sigte på at forebygge udelukkelse af personer med handicap. Formålet hermed skulle være at ændre uddannelsen af kommende idrætslærere, så de kan få en bedre forståelse af deres elevers forskellige helbredsproblemer;

37. mener, at der er behov for at skabe øget anerkendelse af sport for personer med handicap. Det er vigtigt at fremme eliteidræt for personer med handicap samt højne handicappede eliteidrætsudøveres status, så den kommer til at ligge på niveau med andre eliteidrætsudøveres status. Der er generel enighed om, at øget kendskab til handicappede idrætsudøveres præstationer inden for elitesporten nødvendigvis må medføre en ændring af denne opfattelse. I den forbindelse er kommunikationsstrategien for De Paralympiske Lege og for sportsbegivenheder på højt plan for personer med handicap meget vigtig;

38. erkender, at sport for personer med handicap i høj grad hviler på frivilligt arbejde. Regionsudvalget er klar over, at man fortsat bør fremme kvalitetsuddannelse af disse frivillige. I visse henseender bør uddannelsen tilpasses deltagerens behov. Desuden kræves der en øget indsats for at forvalte den frivillige arbejdskraft. Organisationerne, der beskæftiger sig med sport for personer med handicap, bør forbedre deres forvaltning ved at indføre HR- og kvalitetsudviklingsredskaber; Det er nødvendigt at uddanne professionelle instruktører, hvis man ønsker at øge kvaliteten. De er især nødvendige, når der er tale om specifikke befolkningsgrupper. Området bør i højere grad være præget af professionel arbejdskraft;

39. beklager, at handicappede personers potentiale ofte undervurderes. Regionsudvalget understreger, at udøvelse af sport medvirker til at styrke handicappede personers personlige udvikling og dermed udgør et vigtigt bidrag til en vellykket faglig integration af disse personer;

40. godkender EU's retningslinjer vedrørende dobbelte karrierer for idrætsudøvere⁽⁴⁾ og bekræfter, at retfærdig anvendelse af tiltag, der skal fremme dobbelte karrierer for alle idrætsudøvere, vil være et stort skridt fremad for sporten generelt og især for sporten for personer med handicap. Regionsudvalget deler desuden fuldt ud det synspunkt, der gives udtryk for i retningslinjerne, nemlig at det, eftersom mange sportsdiscipliner for personer med handicap er integreret i breddeidrætsorganisationer, er nødvendigt med særligt fokus på denne gruppe, så man sikrer lige behandling og udvikler særlige uddannelser i tilfælde, hvor uddannelserne for sportsfolk uden handicap ikke kan anvendes;

41. understreger, at sektoren nu bør bestræbe sig på at styrke sine yngste idrætsudøvere og følge dem i deres personlige udvikling. I den forbindelse bør man støtte de særlige undervisningstiltag for unge idrætsudøvere i forbindelse med sportsbegivenheder.

Særlige udfordringer: sundhed

42. Regionsudvalget anerkender sportens værdi for fremme af og uddannelse om sundhed og understreger det særlige forhold mellem tilpassede fysiske aktiviteter og handicappedes personers rehabilitering, når det gælder deres fysiske og mentale sundhed;

43. støtter det arbejde, som EU's ekspertgruppe om sport, sundhed og deltagelse har udført efter mandat fra Rådet med hensyn til at foreslå foranstaltninger til fremme af sundhedsfremmende fysisk aktivitet og deltagelse i breddeidræt og identificere de respektive foranstaltninger inden midten af 2013; Regionsudvalget fastholder, at fysisk aktivitet og sport bør anerkendes fuldt ud og støttes som terapeutisk redskab for personer med handicap;

44. noterer sig resultaterne af det arbejde, som EU's ekspertgruppe om antidoping har udført efter mandat fra Rådet om at udarbejde udkast til EU's bemærkninger med henblik på revision af Det Internationale Antidopingagenturs (WADA) kodeks og noterer sig desuden vigtigheden af »god forvaltning« inden for idræt. Regionsudvalget anbefaler, at de berørte personer i De Paralympiske Lege inddrages yderligere i dette arbejde;

45. mener, at alle finansieringsinstrumenterne i den nye flerårige finansielle ramme bør omfatte aspektet vedrørende tilgængelighed for personer med handicap.

Særlige udfordringer: finansiel og strukturel støtte

46. Regionsudvalget bemærker budgetposten for sport, der foreslås i programmet Erasmus+, som stadig er under forhandling. Regionsudvalget opfordrer imidlertid kraftigt Kommissionen til udtrykkeligt at henvise til sport for personer med handicap i vejledningen til Erasmus+ for programmets støttemodtagere og som en prioritet anerkende sport for personer med handicap i den del af programmet, der vedrører sport;

47. foreslår, at Kommissionen opfordrer til specifikke tiltag rettet mod projekter, der skal fremme sport for personer med handicap på lokalt og regionalt niveau;

48. mener, at sektoren er kendetegnet ved en vis opsplitning af forskellige EU-instrumenter med samme mål. En bedre harmonisering med tilsagn om langsigtet finansiering — i det mindste for sektorens vigtigste repræsentanter på europæisk niveau — vil være meget gavnlige;

49. opfordrer til, at strukturfondene anvendes til udviklingen af sportsfaciliteter, som er tilgængelige og åbne for alle på lokalt og regionalt niveau. Det er også vigtigt at finansiere forskning inden for teknologier med tilknytning til sport for personer med handicap via Horisont 2020. Investeringer i forskning og innovation har afgørende betydning og skal navnlig ske gennem universiteter og virksomheder i sektoren. Faktisk er der på nuværende tidspunkt en række fagfolk, der er ved at udarbejde afhandlinger inden for dette område. Der bør gøres en særlig indsats for at fremme sport som terapeutisk redskab, f.eks. hestetapi;

50. opfordrer EU-institutionerne til fortsat og på lang sigt at støtte sportsbegivenheder, som er åbne for alle, især for unge med handicap.

De lokale og regionale myndigheders rolle

51. Regionsudvalget mener, at de lokale og regionale myndigheder spiller en grundlæggende rolle for udviklingen af den europæiske dimension i sport for personer med handicap inden for grænserne af deres institutionelle beføjelser;

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/sport/library/documents/c3/dual-career-guidelines-final.pdf>

52. understreger nødvendigheden af at styrke de lokale og regionale myndigheders deltagelse på baggrund af et program, der er udarbejdet i et samarbejde mellem Kommissionen, Rådet og de nationale myndigheder, der har ansvar for sport, handicap og sportsaktiviteter for personer med handicap, som har med integration i breddeidrætten at gøre. De lokale og regionale myndigheder kan bringe EU tættere på lokalbefolkningen og dermed knytte bånd til initiativer fra klubber, skoler og forældre;

53. erkender, at den erfaring og de strukturerede partnerskaber, der især foreligger på lokalt og regionalt niveau, kan anvendes til at fremme udviklingen af sport og handicappede personers udøvelse af sport. Regionsudvalget slår til lyd for udveksling af god praksis og oplyser, at det selv kan formidle denne med støtte fra henholdsvis de europæiske institutioner og de berørte instanser. Det vil kræve en større indsats at oversætte det eksisterende materiale, men der opfordres til det. Der bør indføres et system med belønning for »bemærkelsesværdig god praksis«;

54. støtter de ansvarlige regionale myndigheders system til udvikling af sport for personer med handicap. Det kan danne baggrund for udveksling og indførelse af god praksis, f.eks. ved hjælp af IT-redskaber, samt skabe forbindelse mellem EU-politikkerne og de faktiske regionale forhold. Fremme og udvikling af EU-projekter til udveksling af god praksis vil gøre det muligt at løse fælles problemer effektivt samt opnå viden om behovene i andre regioner og lande.

Yderligere konklusioner

55. Regionsudvalget noterer sig de første initiativer til afholdelse af en »europæisk idrætsuge« og fastholder, at der i den forbindelse arrangeres sportsbegivenheder specielt for personer med handicap, der indgår i sportsaktiviteter, som er åbne for alle. Regionsudvalget fastholder, at der yderligere bør etableres en årlig »europæisk idrætsdag for personer med handicap«;

56. konstaterer, at der mangler sammenlignelige regionale oplysninger i denne sektor og kræver, at der indføres en procedure for indsamling af pålidelige data. Til dette formål bør der f.eks. anmodes om en særlig Eurobarometerundersøgelse om sport for personer med handicap eller i det mindste fremsættes mere specifikke spørgsmål om dette emne i de kommende Eurobarometer-undersøgelser om sport og/eller handicap;

57. opfordrer indtrængende til, at der oprettes en europæisk ekspertgruppe om dette emne, som anerkender sektorens atypiske opgave og undersøger bidragene fra dens brede vifte af aktører. En sådan europæisk ekspertgruppe kan på nyttig vis gennemføre følgende tiltag:

— ud fra en semantisk betragtning

— foreslå en fælles definition af begreber, der vedrører sport for personer med fysiske handicap, psykiske handicap og fælles sport for personer med og uden handicap med henblik på at gøre det lettere at fremme disse typer sport.

— ud fra en teknisk betragtning

— indkredse og indsamle de vigtigste regionale og lokale erfaringer med henblik på at opfordre til udarbejdelse af modeller og formidling af erfaringerne;

— give de ansvarlige politikere de tekniske elementer, der kræves for at gøre dem lydhøre over for problemet, og give Regionsudvalget mulighed for at fastholde sin ambition om at lette indsatsen på dette område med de regionale og lokale myndigheder som hovedaktører.

Bruxelles, den 29. november 2013.

Ramón Luis VALCÁRCEL SISÓ

*Formand for
Regionsudvalget*